

Képernyő

A Magyar Televízió Híradóját hosszú-hosszú évekig a kaptafa jellemezte a legjobban. Volt olyan esztendő például, amikor az azóta nagyköveté lett műsorvezető csakis Reagan és köre — hosszú ű-vel — büneit volt hajlandó ecsetelni, és a további 28 percen kizárólag aczélos — cz-vel — tekintettel nézett a világra, és a nézők szemébe. Olyan izetlen-bűzlen, szalagon gyártott, idegyugtatónak szánt riportgyűjtést ma már képtelenség lenne csinálni, mint ott és akkor.

Talán már a kamera se fordítaná el a fejét az érdekességektől, talán a tévé mikrobusza már magától a

A kaptafától a vállfaig

társadalmi feszültség transzformátoraihoz vezetné a stábot. Ha nem is villámgyorsan, de *Aczél Endre* — a másik Aczél — óta elértünk oda, hogy van mit nézni a híradón. Elmúlt kedden például láthattuk, hogyan szállad föl *Rajsza Gorbacsova* után a repülőgép lépcsőjén egy ifjú, kezében vállfakkal és kabáttal. Ugyanebben az adásban egy élő, eleven kormánybiztos mérgethettünk, amint hosszasan érvelt egy bírósági tárgyaláson — korábbi rossz döntését magyarázva. Ebben a műsorban nem egy csillogó sajtótájékoztató képeivel szóltak az adott kereskedelmi vállalat üzletpolitikájáról, hanem az

újságírók megnyerését célzó tájékoztató helyett a boltok üres polcain helyezték a miniriport középpontjába.

Korábban elképzelhetetlen volt, hogy a híradó beszámolna egy 100 százalékos nyugati tőkéből épülő szálloda előkészületeiről, hogy egy hazai tüntetés transzparensei közül a Margitszigeten ezt mutatja a kamera: EZ A PARLAMENT HELYE.

És vállfát se láttunk, meg a szociáldemokrata gondolkozást jelenidőbe ültető pbatagot sem hallottunk. Kaptafa volt csak eddig, de ez megszűnt. Üzeni *Kapuvári Gábor*, a felelős szerkesztő, többek között.

Dlusztus Imre

Zenei naptár

Beethoven IX. szimfóniája

Beethoven IX. szimfóniáját ünnepi lélekkel ülünk le hallgatni. A mű grandiozitása, emelkedettsége, humanizmusa s szépsége arra hivatott, hogy megváltozzon benünket szürke kis hétköznapjainktól, megtisztítson minden ránk tapadt nyúgtól, szennyről s egy más, egy tisztább világba emeljen fel. A szegedi szimfonikusok műsorának java részét ez a kivételes alkotás töltötte ki a hét végén elhangzó, a Nemzeti Színházban tartott filharmoniai koncerten.

Oberfrank Géza dirigált, aki határozott, biztos kezű karmester. Megingathatatlan nyugalommal, erőteljes, világos és ihletett elképzeléssel kormányozta zenekarát. Sajnálatos, hogy az együttes mégsem tudott eléggé fölőni a dirigens által sugallt koncepcióhoz. Nem játszottak úgy, mint akiket mágikus erővel megérintett s magával ragadott a zene. A bizonyult jelentéstartalmú, motivikus szerkesztésű első tételóriás kétségkívül igen nehéz előadói feladat. Megszólaltatása ezúttal nélkülözte azt a feszültséget, azt a figyelmet belibincselő szuggesztivitást, amely az elvont kifejezőmód megértését hivatott könnyíteni. Ennek híján a hallgató nem képes azonosulni a zene közlendőjével. Így kívül maradt, közömbös, lelkileg passzív közegé válik.

A rendhagyó, gyors második tétel viszont már könnyebben utat talál a hallgatóhoz. *Oberfrank* jó tempóvétele, biztos vezetése nem maradt eredménytelen. A zenekar e tételt, s a legnépszerűbb utolsó oldottá meg a leghatásosabban. Igaz, a nagy témát (*Freude, schöner Götterfunken*) megelőző cselló-bőgő unisono recitáció sajnos nem volt makulátlan sem intonáció, sem egyékes hangzás szempontjából. Annál szebben és édebben szólalt meg viszont a brácsák a téma. A kürtösök intonációja sem volt gáncs nélküli ezen az estén.

A negyedik tételben az imponáló létszámú (mintegy 90 fős) *Vaszy Viktor* kórus működött közre (karigazgató: *Gyüdi Sándor*). Beethoven nem kiméli énekeseit, sem a kórust, sem a szólistákat. Nehéz, gyakran magas fekvésű szólami jócskán igénybe veszik őket. Ennek ellenére a kar derekasan uralta az énekelni valót. Még a tenor is megküzdött a magas hangokkal, s hogy a szólam csengése nem átúto, nem róhatjuk fel, hanem inkább örülünk, hogy már nem nyers és érdes. Viszont a kórus megszólalásánál is az át-fűtöttséget keveselljük. Dalolásukban az öröm inkább melegen izzó parázs, mint lobbanó, nagy erejű láng volt. Meglehet azonban, hogyha az akusztika — amely az idej évadra fel-

lított hangvető falak ellenére sem az igazi — szerencsésebb lenne a nagyszínházban, úgy kedvezőbben befolyásolná benyomásainkat. A szólisták *Misura Zsuzsa*, *Erdélyi Erzsébet*, *Molnár András* és *Gurbán János* voltak, akik a nagygyűttesbe kulturált előadással illeszkedtek be.

Az est első felében szintén Beethoven-muzikát hallottunk, az *Egmont-kisérőzenét* (Op. 84.). A közreműködő *Misura Zsuzsa Clärchen első és második dalát*, s *Clärchen halálát* énekelte, míg a zenekar a *Nyitányt* s a *Gyözelmi szimfóniát* adta elő. Nem véletlen, hogy a Nyitány a leggyakrabban játszott darabja a kisérőzenének. Ezen az estén is ennek a tételnek az előadása maradt emlékezetesebb.

Berényi Bogáta

A timonyozás rejtelméi

Véletlenek, tudjuk, tulajdonképpen nincsenek. Az időzítésben sem: így aztán a tény, hogy 1988. december 9-én, pénteken este negyed 8 órai kezdettel sugározta a Kossuth adó *Mary György* dokumentumműsorát, melynek alcíme, s egyben műfaji meghatározása „hangjátok *Csongrád megyéből*” volt — egyenesen törvénytörésnek, ha úgy tetszik, „levele elrendeltesnek” számított. A megyei párttervezlet elvételén bemutatott, közel egyórás program főcíme a következő választották: *Meddig lehet timonyozni? — avagy a haladásról és maradásról, meg hirhedtté vált ügyekről.*

A timonyozás szó, rövidesen kiderült, igazi, vidékünk jellemző, idevaló kifejezés: a régi tiszai halászkö, hajósok nyelvén azt jelenti, ha valaki a ladikot huzamosabb ideig sodrás ellenében tartja. A képes beszéd jelen esetben több, mint nyilvánvaló. A dokumentumműsorból, bocsásuk előre rögtön, kiderült: *Csongrád megye vezetői* hosszú időn át kifejezetten éltimonyozóknak számítottak. „Itt járt a kasza, és ha valaki kiemelkedett, akkor levágták, vagy menekülésre készítették.” *Szakáll Andrást* nyugdíjas tsz-tag, sok-sok elvtársi vadászat megbízható tanúja, így összegezte mondandóját a péntek esti rádióműsorban: „annyi hazugságot, annyi piszokságot követtek el, hogy az a csuda, hogy ez a föld még elbirja.”

A föld ugyan tényleg sok mindent elbir — de mindent azért talán megsemm. A megszólaltatottak között szerencsére akadt jó néhány olyan szegedi, illetve megyebéli ember, aki nem félt az elemi emberi tisztesség s a bátor, jobbító szándék ígéretében véleményét mondani a timonyozás rejtelméről, (közül), múlt és jelen időben egyaránt; részint, hogy hangot adjon félhíborodásának, részint, hogy rögzítse véleményét, helyét — az idejétmúlt, ökonervatív és roppant kártékony maradiság — meg a felelősségteljes, morál megszabta progresszió közötti frontvonalon.

Hosszan lehetne idézgetni az elhangzottakat, hely hiányában inkább lássunk csak egyet-kettőt mutatónak, s jelzőként csupán: *Trásér László*, az orvosegyetem oktatója azt mondta egyebek között, „hiába tanítom én

Francis Bacon óta szabadon, hogy a tudás hatalom, nem, miféleképpen az nem hatalom, sőt annál jobb, minél kevesebb ilyen zavarodottság van az agyadban, és hát szépen álljál be a sorba és igazodjál.” *Anderle Adám*, a JATE párttitkára: „volt itt egy mély demagógia, ebben az ellenünk, és az ilyenfajta igények elleni érvelésben. A megye vezetése írta, mondta, hogy most nem a gyűlések ideje van, hanem elvtársak, dolgozni kell. Ez roppant jól hangzik, és roppant felháborítóan demagóg felfogás, és valójában egyfajta emberetlen felfogás is rejt és rejtelt magában. Tulajdonképpen azért, mert nemcsak *Csongrád*-ban, hanem Magyarországon annyit az emberek soha nem dolgoztak, azt hiszem, mint mostanában. És itt nem arról van szó, hogy most dolgozni kell az embereknek, mert erre sosem kellett biztatni az embereket. Hamem egyszer meg kéne állni és megnézni, hogy hogyan dolgoznak, okosan dolgozunk-e, azok vezetnek-e bennünket, akiknek kell, mert ha rossz vezetők vannak, akkor ugyan dolgozhatunk, csak nem tudjuk eladni a cipőt, nem tudjuk eladni önmagunkat, és a pártot sem tudjuk eladni a pártunkivülieknek.” *Székelty Sándor*, a városi pártbizottság újonnan megválasztott első titkára: „Nos, ezek az ügyek, bármennyire is esetleg különböző testre szabott jogszabállyal átalakíthatók, az emberek erkölcsi érzékét mélyen sértették, sértették az igazságérzetet, ezért a felháborodás elemei erejű volt.”

A többiek — *Kahyó Ferenc*, az MSZMP megyei oktatási igazgatóságának vezetője, *Forgó István*, Makó nyugalmazott tanácselnöke, *Papp György* (Szegedi Olajipari Vállalat), *Peterdi László* (Makói Lenin Tsz), *Szalay István* (JATE), *Eke Károly*, *Csongrád* országgyűlési képviselője, továbbá kollégám, *Halász Miklós* is — hasonló szellemben nyilatkoztak. (*Halász Miklós*sal kapcsolatban: ő lévén az, aki azóta híressé lett Magyar Nemzet-beli cikkeivel felhívta a figyelmet több vezető különféle ügyeire — elmondta, hogy roppant jellemző módon mi mindent terjesztettek el róla azóta, s emiatt. Hogy cikkeit azért írta — írhatta — meg, mert rendőrspicli, és a szovjet titkos-

rendőrség, a KGB ügynöke. Nekem — bevallom — ez utóbbi tetszett a legjobban.)

Ami az elmondottakból, s ebből a szűk órából végre az ország nyilvánossága előtt, s a létező legjobb történelmi pillanatok kibomlott: egy teljességgel anakronisztikus vezetési stílus, mely rányomván bélyegét szűkebb pátriánk történetének utóbbi néhány évtizedére, nemcsak *Pol Pot* megyévé tette szűkebb hazánkat, de erkölcsileg is teljesen lejáratta. S véle azt a pártot is, amelyet képviselnie kellett volna, meghozzá legfelül, „az első vonalban”. (Joggal mondhatta *Forgó István*: milyen lehet, lehetett az utánpótlás, a „kinevelt” második, harmadik vonal?) Az a tény persze, hogy végre a timonyozás rejtelméire így és ekkor derülhetett fény — egyben a reménység bizonyos garanciája is. A többi? Majd meglátjuk. Várván az időt, midőn a régi tiszai halászkö szóban forgó szavát majd csakis és szigorúan a történelmi néprajz értelmezésében lehet használni miféleképpen.

Domonkos László

„A valóság párnáin álmodott”

Búcsú Mocsár Gábortól

Amikor utoljára ültem nála, a Bécsi körúti lakásban, váratlanul felbomlott a csomagolás, rámnézett a szemüvege fölött, s azt mondta: — Hazamegyek meghalni. A mondat lehetett volna szívet ütően tragikus, teát-rálisan drámai. Egyik sem volt: száraz tényközlés csupán, az is mintegy mellékesen odavetve. A következő lélegzettel már friss hírek felől érdeklődött, majd válaszomat nem várva ő sorolta legújabb értesüléseit írószövegű ügyekről, valakinek a betegségéről; kisvártatva önéletrajzának immár a harmadik kötetéről beszélt, majd megint fordított egyet a szón, unokájával dicsekedett, aki nagyon várja ám őt Debrecenben, mondta is legutóbb: akkor jól kibeszélgetjük magunkat, Tatús! Lélekben a Csapó utcán járt már, ahogyan korábban is átlibbent ő oda minden beszélgetéskor. Bármiről folyt is a szó, példát az érveléshez mindig Debrecenből hozott, s ha nem, hát Bősörményből, Hadházáról, Nádudvarról.

Hajdúsági ember volt, de szegedi író. Igen, ha az íróból az életművet tartjuk a legfontosabbnak. S ennek java itt íródott (szerette ezt az igeformát) a Bécsi körúton. Szeged környéki barangolásaiban gyűjtögette a Nálunk vidé-

ken, az Égő arany, az Ég alatt, föld felett élmény-csomagját, a Somogyi-könyvtár öreg kötetéből a történelmi munkák tény-anyagát. Mégsem tudott — húszévesnyi szegedi lét után sem — szegedivé válni. Olykor ki is mondta: nem szeretjük mi egymást ezzel a várossal. Utolsó itteni estéje is szomorúságot halgyott benne. Debrecenből hívta vissza az egyik művelődési központ amolyan pótlólagos búcsúzásra (ha már az illő időben ez elmaradt), ún. házigazdaként én igyekeztem kezére igazított kérdésekkel józú beszélgetésre sarkallni. Valamennyire sikerült is, bár a korábban többször megtapasztalt mesélőkedv nem akart előbuzogni ezúttal.

— Kevesen voltak — mondta kifelé jövet. — És ezek persze nem jöttek el... Tudtam, a „hivatalos” embereket érte, akik valóban távol tartották magukat. — De itt voltak a fiatalok! — próbált szépíteni. — Kivezényelt osztály... — legyintett. — Nem vetted észre?

Nekividámódott később, de ezt a száraz mondatot még egyszer megismételte. S, hogy milyen fájó seb-ként vitte magával, arra három nap múlva írt levelet a bizonyosság: ... Ha a Vedres István szakközépiskola nincs ott, akár egy presszóban is elfértünk

volna... én ezt a harmadik kötetben meg fogom írni, mint »dicsőséges szegedi bukásaim« utolsó dokumentumát... Nem sikerült hát el a dolog fő-lyett, nem lehetett becsapni semmi jószándékú vigasztalással.

Hogyan is lehetett volna, hiszen izzig-vérig realista volt, a valóság kutatásának megszállottja. Jól emlékszem, amikor egyik történelmi regényét írta, hosszú perceként át magyarázta, milyen nehezen talált adatokat egy óriási hadsereg téli vonulásának körülményeire. — Mert gond dolt csak el — érvelt szenvedéllyel — embernek, lónak ennivaló kellett, a főzéshez eszközök, a betegnek orvos, s mi minden még! Meg se tudtam volna írni, ha nem lennék szociográfus is... — Görbe tükröt állító szatírái sem rugaszkodnak az abszurdig. A valóság elemeiből építkezett akkor is, ha furfangos nyomozásba kezdett, vajon ki vágta fejbe Hudák elvtársat. De sajátja volt a több nagy elődre emlékeztető tündéri realizmus is. Erről korábban írott novellái tanúsíthatnak. Mind közül talán a legszebb a Téli csillag, ez a Tamási-remeklésekhez mérhető kitűnő elbeszélés, amelynek helye lehet bármilyen magyar novella-antológiában. Több-ször számon is kértük rajta, miért nem ír újabb-

kat. — Annyi más dolgom van — mondta ilyenkor, s valóban írta hangjátékok, vitacikket, tárcát, újabb regényt, még színpadi műsorkötet is, *Lendvay Ferenc* biztatására a Mindenki városát, amely figyelemre méltó sikert aratott a szegedi színpadon.

Kulturális, de különösen irodalmi kincseink értékvesztésének szomorú jele az is, ahogyan halálhíre a rádió (amelynek pedig gyakran volt dolgozótársa) közölte. Rövidke közle-mény hangzott el, munkái közül mindössze két korai zsenigéjét említették, alighanem a közel harmincéves lexikon nyomán. Összekuszálódott világunkban már csak a konjunk-turális szenzáció számíthat figyelemre, a valódi érték, a hasznos szellemi vagyion észrevétlen hullik ki ujjaink közül, s lám, veszteségeink súlyát sem érezzük.

Alljon hát itt legalább búcsúzóul: köszönjük a maradandó műveket, Gábor! S hidd el: a Város mi is vagyunk, akik teremto munkádat megbecsüljük, akik őszinte fájdalommal gyászolunk. Nyugtalan testvérünk, nyugvásod legyen békés az átkozott-áldott anyaföldben! **Annus József**

* *Mocsár Gábor* ma, kedden helyezik örök nyugalomra Debrecenben

Gardellit megoperálták

Lamberto Gardellit, a világhírű olasz karmestert, aki hangfelvételt céljából tartózkodik Magyarországon, a múlt héten a fővárosi Fórum Szállóból egészségügyi panaszokkal beszállították a

Péterfy Sándor utcai kórházba. A vizsgálatok megállapították: műtétre van szükség. A karnagyot perforált vakbélgyulladásal operálták meg a kórházban, a sebészeti osztályon